

Asia: VN/3920/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön täydennyskoulutuksesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunnonantajan näkemykset täydennyskoulutuksen laadun edellytyksistä (1 §)

Hammaslääkäriliitto pitää asetusluonnoksen 1§:n 1 momentissa esitettyjä täydennyskoulutukseen kytkeytyviä potilasturvallisia, laadukkaita, vaikuttavia ja väestön terveyttä edistäviä palveluita sekä henkilöstön tehtävärakenteiden ja työnjaon kehittämistä keskeisinä huomioon otettavina seikkoina.

Täydennyskoulutuksen laadun edellytyksiä on käsitelty perustelumuistiossa laajasti. Tämä on tärkeää, ja laadun vaatimukset saattavatkin ohjata ja tukea hyvinvointialueita niille osoitettujen veloitteiden (täydennyskoulutuksen suunnittelu, toteuttaminen, arviointi ja seuranta) toteuttamisessa.

Perustelumuistiossa mainittu henkilöstön kielitaitoon ja digitaalisiin toimintamalleihin liittyvä osaamisen vahvistaminen ei kuitenkaan vastaa Hammaslääkäriliiton näkemystä ammatillisesta täydennyskoulutuksesta. Hammaslääkäriliitto pitää tärkeänä, että ns. geneerinen, esimerkiksi digitalisaation ja potilastietojärjestelmien osaamista vahvistava koulutus ja työntekijän perehdytys eivät tule tulkituiksi täydennyskoulutukseksi ja että nämä eivät korvaa hammaslääkärin ammatillista osaamista aidosti kehittävää ja ylläpitävää koulutusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että täydennyskoulutuksen tulee perustua suunnitelmaan ja että sisällön tulee tukea henkilöstölle asetettuja täydennyskoulutuksen tavoitteita, jotka tulee sitoa työnantajan strategiaan. Suunnitelmallisuudessa on huomioitava ammattiryhmittäiset erot, mutta myös ammattiryhmän sisäinen vaihtelu sekä henkilöstön yksilölliset tarpeet. Hammaslääkäriliitto olettaa, että toteutuessaan tämä saattaisi olla parannus nykytilanteeseen esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa täydennyskoulutuksen tavoitteita ei aiemmin ole lainkaan asetettu ja työntekijän mahdollisuus osallistua koulutuksiin on ollut sattumanvaraista ja riittämätöntä. Myös työnantajalle 2 momentti antaisi nykyistä selkeämmän ja suunnitelmallisemman mahdollisuuden puuttua ja kohdentaa koulutusta henkilöstön osaamis- ja kehittymistarpeiden mukaisesti.

On kuitenkin mahdollista, että perustelumuistion sinänsä laajasta laadun edellytysten käsittelystä huolimatta täydennyskoulutuksen määrittely ja toteuttaminen saattavat poiketa toisistaan hyvinvointialueen sisällä ja eri hyvinvointialueiden välillä, mikä voi vaikeuttaa täydennyskoulutuksen arviointia ja seuranta sekä vertailua.

Vaikka perustelumuistion mukaan täydennyskoulutuksen lähtökohtana on työnantajan tarpeisiin vastaavan osaamisen ja ammattitaidon hankkiminen, tulee täydennyskoulutuksen suunnittelun ja tavoitteiden asettamisen tapahtua yhteistyössä henkilöstön kanssa.

2. Lausunnonantajan näkemykset täydennyskoulutuksen määrästä (2 §)

Täydennyskoulutuksen määrää koskeva pykälä ei anna täydennyskoulutuksen vähimmäis- tai enimmäismäärää, vaan pyrkii turvaamaan henkilöstön ”riittävän” osallistumisen mahdollisuuden, mitä sinänsä ymmärrettävästi perustellaan osaamis- ja kehittymistarpeisiin vastaamisen joustavuudella. Koska ehdotetulla asetuksella annettaisiin henkilöstön täydennyskoulutuksesta ainoastaan lakia tarkentavat säännökset, ei sillä olisi itsenäisiä taloudellisia vaikutuksia eikä täydennyskoulutuksen ”riittävän” määrän toteuttamiseen tultaisi suoraan kohdentamaan rahoitusta. Hammaslääkäriliitto on huolestunut, kanavoituuko hyvinvointialueiden erittäin tiukassa taloustilanteessa sen yleiskatteellisesta rahoituksesta tarpeeksi suuri määrä nimenomaan täydennyskoulutukseen.

Perustelumuistiossa todetaan, että sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2004 antamat valtakunnalliset terveydenhuollon täydennyskoulutussuositukset perustuvat osittain kumoutuneeseen lainsäädäntöön, minkä johdosta ne ovat ainakin osittain vanhentuneita. Toisaalta niitä ei kuitenkaan olla uudistamassa täydennyskoulutusasetuksen valmistelun yhteydessä, vaan niiden päivyststarpeet arvioidaan erikseen. Perustelumuistiossa saattaisi vuoden 2004 suosituksen kaltainen vaihteluväli (3-10 päivää vuodessa) olla kuitenkin hyvä suuntaa antava kansallinen ohjenuora, joka kaventaisi laajaa tulkinnanvaraa, jonka asetuksen ilmaisu täydennyskoulutuksen ”riittävästä” määrästä mahdollistaa.

Lisäksi perustelumuistiossa liittojen ja järjestöjen antamien alakohtaisten täydennyskoulutussuosituksien luonnehditaan ”täydentävän” sääntelyä ja valtakunnallisia suosituksia. Toisaalta jää epäselväksi, voidaanko ja millä tavalla em. suosituksia tulee soveltaa täydennyskoulutuksen suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja seurannassa.

Hammaslääkäriliitto pitää tärkeänä perustelumuistion kirjausta hyvinvointialueen täydennyskoulutusyhteistyöstä yhteistyöalueen muiden hyvinvointialueiden sekä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa harjoittavien tahojen kanssa ja näkee olemassa olevien rakenteiden hyödyntämisen kannatettavana niukkojen resurssien riittävyyden ja mielekkään kohdentamisen näkökulmista.

3. Lausunnonantajan näkemykset täydennyskoulutuksen arvioinnista ja seurannasta (3 §)

Jo järjestämislain 59 §:ssä säädetään hyvinvointialueen velvollisuudesta seurata oman henkilöstönsä ja sen ostopalveluiden henkilöstön ammatillista kehittymistä ja riittävän täydennyskoulutuksen toteutumista. Asetuksella annetaan tarkemmat säännökset seurannasta ja arvioinnista.

Voidakseen toteuttaa seuranta- ja arviointitehtävänsä hyvinvointialueen tulee luoda edellytykset henkilöstönsä suunnitelmalliselle täydennyskoulutustarpeiden seurannalle, arvioinnille ja ennakoinnille, jotta resursseja kohdentuisi riittävästi täydennyskoulutukseen. Hammaslääkäriliitto pitää tätä tärkeänä samoin kuin pykälän 2 momentissa valittuja seurantakohteita (koulutuksen sisältö, laatu, vaikuttavuus, koulutuksen kustannukset). Hyvinvointialueiden sisäiseen käyttöön sekä

hyvinvointialueiden välistä ja valtakunnallista seurantaan sekä vertailua varten tarvitaan yhtenäiset mittarit, joiden luominen saattaa kuitenkin olla vaativa ja monitahoinen tehtävä, jota tulisi toteuttaa koordinoitusti ja johon tulisi varata aikaa.

4. Lausunnonantajan näkemykset asetuksen voimaantulosta (4 §)

Hammaslääkäriliitto ei näe estettä asetuksen voimaantulolle 1.1.2024. On kuitenkin huomioitava, että koska lausuntokierroksen päättymisen ja asetuksen voimaantulon välinen aika jää varsin lyhyeksi, hyvinvointialueilla ei ole ollut mahdollisuutta ennalta valmistella asetuksen täytäntöönpanoa, joka toteutunee asteittain.

5. Onko asetuksen olennaisia vaikutuksia arvioitu riittävästi? Mitä muita olennaisia vaikutuksia asetuksella voidaan arvioida olevan?

Asetuksen pääasiallisia vaikutuksia on arvioitu taloudellisten, ihmisiin kohdistuvien ja yhteiskunnallisten vaikutusten näkökulmista. Arviointia voidaan pitää riittävänä erityisesti tilanteessa, jossa hyvinvointialueet ovat toimineet alle vuoden.

Taloudellisia vaikutuksia lakia tarkentavalla asetuksella ei sinänsä ole. Hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne on hyvin tiukka, ja Hammaslääkäriliitto on erityisen huolestunut, kohdentuuko hyvinvointialueiden yleiskatteellisesta rahoituksesta riittävästi täydennyskoulutuksen asetuksen mukaiseen toteuttamiseen.

6. Muita yleisiä huomioita ehdotuksesta?

Suomen Hammaslääkäriliitto kiittää mahdollisuudesta lausua alan kannalta keskeisestä asetuksesta.

Hammaslääkäriliitto on kiitollinen, että pääministeri Orpon hallitus antaa henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden turvaamisen yhtenä toimenpiteenään sote-huollon henkilöstön täydennyskoulutusasetuksen, joka tarkentaa jo sote-järjestämislain 59§:än kirjattuja hyvinvointialueen velvoitteita.

Hammaslääkäriliitto pitää täydennyskoulutusta työnantajan ja -tekijän pitkän aikavälin investointina, ja haluaa erityisesti painottaa, että täydennyskoulutus tukee henkilöstön työhyvinvointia ja on tärkeä henkilöstön veto- ja pitovoimatekijä hyvinvointialueilla. Riittävästi ja henkilökohtaisten tarpeidensa pohjalta suunnitelmallisesti täydennyskouluttautunut hammaslääkäri on tärkeä myös hoidon vaikuttavuuden, laadun ja potilasturvallisuuden näkökulmasta.

Sote-järjestämislakia tarkentavana täydennyskoulutusasetus velvoittaa hyvinvointialuetta työnantajana ja alueen omaa sekä sen ostopalveluiden henkilöstöä. Perustelumuiustiossa voisi selvyuden vuoksi olla täsmällinen rajaus ja maininta yksityissektorin toimijoita koskevasta täydennyskoulutuksen sääntelystä, joka ei kuulu tämän nimenomaisen, sote-järjestämislakia täydentävän asetuksen piiriin.

Hietala-Lenkkeri Aija-Maaria
Suomen Hammaslääkäriliitto ry - Aija Hietala-Lenkkeri, HLT, EHL,
asiantuntijahammaslääkäri